

بررسی ارتباط بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد با تاکید بر نقش حاکمیت شرکتی

دکتر محمد اسماعیل فدائی نژاد^①

دانشیار حسابداری، دانشگاه شهید بهشتی

فائزه سخائی^۲

کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی پرندک

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۶ آبان ۲۴؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶ بهمن ۲۱)

هدف اساسی تحقیق حاضر، بررسی ارتباط بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد با تاکید بر نقش حاکمیت شرکتی می‌باشد. در این تحقیق، مطابق با هدف مذکور، ۳ فرضیه مطرح شد که و مورد تجزیه و تحقیق آماری قرار گرفتند. نمونه آماری تحقیق ۱۷ شرکت فعال در صنعت خودروسازی پذیرفته شده در بازار اوراق بهادار تهران می‌باشد که داده‌های آنها برای یک دوره ۵ ساله مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. فرضیات تحقیق از طریق مدل‌های رگرسیونی چندگانه بررسی شدند که مطابق با یافته‌های رقابت در بازار محصول، نقشی در نحوه واکنش بازار سرمایه به تغییرات مانده نقد نداشته است. این در حالی است که دخالت سهامداران عمدۀ باعث شده است که رقابت در بازار محصول، واکنش بازار سرمایه به تغییرات مانده نقد را تحریک نماید. این یافته در خصوص سهامداران نهادی نیز مصدق دارد و به طور بالقوه منعکس کننده نقش نظارتی این قبیل سهامداران می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: مانده وجه نقد، ارزش مانده نقد، تمرکز مالکیت، مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول.

پرستال جامع علوم انسانی

¹ m-fadaei@sbu.ac.ir

² f.sakhaei20@gmail.com

© (نویسنده مسئول)

مقدمه

ساختار راهبری یک شرکت از ابعاد گوناگون قابل توجه است و در وهله اول بر حسب همسویی منافع نمایندگان و مالکان تعریف می‌شود. براین اساس، چنانچه منافع مدیران و مالکان همسان و یا به هم نزدیک باشد، بسیاری از تعارضات نمایندگی حل شده و این امر بطور بالقوه بر جوانب مختلف شرکت‌های سهامی و بازار سرمایه تاثیر می‌گذارد.^[۱۰] از جمله مواردی که ممکن است، تحت تاثیر ساختار راهبری قرار بگیرد؛ کارآیی و بهره‌وری شرکت است که این امر می‌تواند منافع سایر گروه‌ها را در شرکت تبیین نماید. از این جهت، تاثیر ساختارهای راهبری بر وضعیت و کارآیی مالی، یکی از موضوعاتی است که بطور فزاینده‌ای مورد توجه پژوهشگران قرار دارد و زمینه تحقیقات زیادی در سالهای اخیر بوده است. در این راستا، تاکنون تحقیقات زیادی در خصوص تاثیر مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی بر جنبه‌های مختلف واحدهای تجاری انجام شده است. این تحقیقات بیشتر بر تاثیر این مکانیسم‌ها بر معیارهای عملکردی تمرکز نموده اند. در تحقیق حاضر، تاثیر حاکمیت شرکتی بر دسترسی شرکتها به منابع مالی و موفقیت آنها در استفاده بهینه از این منابع در راستای رشد شرکت موردن توجه قرار گرفته است. در این رابطه به نوسانات جریان نقدی بعنوان یک منبع مالی بالفعل برای شرکتها توجه شده است. همچنین، رقابت در بازار محصول، عاملی است که به عنوان یک مکانیسم حاکمیتی خارج از شرکت، مورد توجه بسیاری از محققان بوده است. فشارهای رقابتی در بازار محصول شرکتها را وارداریه حداقل نمودن بهای تمام شده و ارتقای بهره‌وری می‌نماید و چنانچه شرکتی نتواند فعالیت‌های عملیاتی خود را بر این اساس تعديل نماید از بازار رقابت حذف می‌گردد. بنابراین میتوان استدلال می‌شود که نگهداری ذخایر نقد در شرکت‌ها، هدفمند و مبتنی بر مقاصد مدیریت می‌باشد و عامل رقابت در بازار محصول می‌تواند جانشین مناسب و قدرتمندی برای مکانیزم‌هایی حاکمیت شرکتی در مواجه با مسائل نمایندگی وجود نقد باشد.^[۱۱]

بنابراین، هدف اساسی تحقیق حاضر، بررسی ارتباط بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد با تأکید بر نقش حاکمیت شرکتی باشد. این تحقیق به صورت موردي و در میان شرکت‌های فعال در صنعت خوردوسازی پذیرفته شده در بازار اوراق بهادار تهران انجام شده است.

پیشینه تحقیقات

اوپلروهمکاران^(۱۹۹۹) عوامل موثر بر مانده وجه نقد شرکتها را در ایالات متحده برای دوره ای از سال ۱۹۷۱ تا ۱۹۹۴ بررسی نموده و دریافتند که شرکتها با فرصتهای رشد بالاتر و جریان‌های نقدی باریسک بالاتر، به نسبت وجه نقد بیشتری نسبت به کل داراییهای غیر نقدی نگهداری می‌نمایند.^[۱۲]

از کان^(۲۰۰۴) نمونه ای از شرکتهای انگلیسی در طول دوره ای از سال ۱۹۸۴ تا ۱۹۹۹ را بررسی نموده و نشان داد که به طور خاص میزان مالکیت مدیریت در شرکتها با میزان وجه نقد شرکت رابطه با اهمیتی داشته و در کل فرصتهای رشد، جریانات نقدی، داراییهای سیال، اهرم مالی و بدھی بانکی عوامل مهمی در تعیین میزان موجودی نقد شرکت به شمار می‌روند.^[۱۳]

سان و همکاران (۲۰۱۲) در تحقیقی با عنوان رابطه بین کیفیت سود و نگهداشت وجه نقد شرکتی، نشان دادند که کیفیت پایین سود بر ارزش وجه نقد نگهداری شده، تاثیر منفی دارد. این در حالی است که کیفیت سود بالاتر، تمایل مدیران واحدهای انتفاعی را برای نگهداشت وجه نقد، افزایش می‌دهد. نتایج این تحقیق نشان داد که کیفیت پایین سود، تاثیرات مثبت افزایش ذخایر نقدی بر ارزش بازار شرکت را خنثی نموده و یا از شدت آن می‌کاهد. [۱۴]

لنجر (۲۰۱۲) به بررسی تعیین کننده‌های مالی نگهداشت وجه نقد در کشورهای در حال توسعه و مقایسه آن با کشورهای توسعه یافته پرداخت. در این تحقیق تاثیر ساختار سرمایه و سیاست تقسیم سود بر نگهداشت وجه نقد در بزرگ، روسیه، هند و چین بررسی شده و این اثرات با کشورهای آمریکا و انگلیس مقایسه شد. نتایج نشان داد که عوامل ساختار سرمایه، سیاست تقسیم سود و اندازه شرکت بر نگهداشت وجه نقد تاثیرگذار است و این یافته‌ها در کشورهای در حال توسعه و کشورهای توسعه یافته مشابه می‌باشد. [۷]

همچنین، مطابق با یافته‌ها، در کشورهای دارای محافظت پایین از سهامداران، شرکتها وجه نقد بیشتری نگهداری می‌کنند.

گیرود و مولر (۲۰۱۱) در تحقیقی به بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی و رقابت در بازار محصول بر عملکرد شرکتها پرداختند. نتایج نشان داد که حاکمیت شرکتی ضعیف در صنایع غیررقابتی، منجر به بازده سرمایه کمتر، بهره وری کمتر و ارزش بازار پایین تر می‌شود. همچنین نتایج حاکی از این است که حاکمیت شرکتی ضعیف، بطور بالقوه باعث کاهش بازدهی نیروی کار و افزایش هزینه‌های محصول می‌شود. اما این تاثیر در صنایع رقابتی و در شرکتهایی که توانایی رقابت در بازار محصول را دارند؛ کمتر است. [۹] در این راستا، الیمو (۲۰۱۰) رابطه بین رقابت را بر سیاستهای نگهداری وجه نقد و تاثیر مکانیسم‌های حاکمیت شرکتی بر رابطه مذکور با استفاده از داده‌های شرکت‌های سهامی در طول سالهای ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۵ بررسی نمود. او دریافت که شدت رقابت در بازار محصول تاثیرات معناداری بر وجه نقد نگهداری شده دارد. همچنین، نتایج نشان داد که در شرکتهای فعال در محیط‌های رقابتی، بین حاکمیت شرکتی با سطح نگهداشت وجه نقد رابطه معناداری وجود دارد. [۵]

از طرف دیگر، یافته‌های آلیمو (۲۰۱۴) حاکی از این بود که شدت رقابت در بازار محصول تاثیرات معناداری بر وجه نقد نگهداری شده دارد. [۶]

رسائیان و همکاران (۱۳۸۹) تحقیق در مورد رابطه مکانیزم‌های نظارتی حاکمیت شرکتی و سطح نگهداشت وجه نقد شرکتها انجام دادند. هدف اصلی تحقیق آنها بررسی رابطه برخی از مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی شامل درصد اعضای غیر موظف هیأت مدیره و درصد سرمایه گذاران نهادی به عنوان متغیرهای مستقل و سطح نگهداشت وجه نقد به عنوان متغیر وابسته، دربورس اوراق بهادار تهران است. آنها

^۱ Sun.Q.et al

^۲ Al-Najjar,B

^۳ Giroud.X and Mueller.H

۱۲۹ شرکت را در یک دوره ۱۰ سال از ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷ بررسی نمودند. نتایج پژوهش بیانگر آن است که بین درصد اعضای غیر موظف هیأت مدیره و سطح نگهداری و نقد دربورس اوراق بهادر تهران، رابطه منفی و معنی داری وجود دارد، اما بین درصد سرمایه گذاران نهادی و سطح نگهداری و نقد رابطه معنی داری وجود ندارد. [۱]

فروغی و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیقی به بررسی رابطه کیفیت سود (متغیر مستقل) و میزان نگهداری وجه نقد (متغیر وابسته) در بورس اوراق بهادر تهران پرداختند. نتایج پژوهش نشان داده است که بین کیفیت سود و میزان نگهداری وجه نقد در بورس اوراق بهادر تهران، رابطه منفی و معنادار وجود دارد. به طور کلی، نتایج پژوهش نشان داده است که تقریباً ۸۵ درصد از تغییرات در میزان نگهداری وجه نقد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادر تهران، با تغییرات متغیرهای مورد استفاده در مدل پژوهش، توضیح داده می‌شود. [۲]

نمایی و ابراهیمی (۱۳۹۱) ارتباط بین رقابت بازار محصول و بازده سهام در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادر را بررسی نمودند. آنها برای اندازه گیری رقابت بازار محصول از شاخصهای هرفیندال، لرنر و لرنر تعديل شده استفاده کردند. نتایج نشان داد که بین شاخص هرفیندال با بازده سهام شرکتهای نمونه آماری رابطه معکوس برقرار است ولی این رابطه معنادار نیست. همچنین، بین شاخص هرفیندال، لرنر و لرنر تعديل شده با بازده سهام رابطه معکوس و معنادار وجود دارد. این یافته‌ها بدان معناست که هر چقدر رقابت در بین صنایع بیشتر باشد؛ بازده سهام نیز بیشتر خواهد بود. [۳]

فخاری و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی به بررسی اثر شدت رقابت در بازار محصول بر ارزش گذاری بازار از نگهداری وجه نقد ۱۸۵ شرکت از شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادر پرداختند و نتایج نشان داد افزایش شدت رقابت در بازار محصول تاثیر مثبتی بر ارزش گذاری بازار سرمایه از نگهداری وجه نقد توسط شرکت‌ها می‌گذارد. [۴]

مبانی نظری پژوهش

شرکت‌ها میزان بهینه وجه نقد خود را با برقراری یک تعادل میان منافع و هزینه‌های نگهداری وجه نقد تعیین می‌کنند. در حقیقت، شرکت‌ها سطح بهینه وجه نقد خود را با تعیین میزان اهمیت هزینه‌های نهایی و منافع نهایی ناشی از نگهداری وجه نقد تنظیم می‌کنند. نکته مهم این است که سطح مطلوبی از وجه نقد برای شرکت‌ها وجود دارد که در آن مدیریت با رویکردی فعالانه، براساس تحلیل هزینه – منفعت نسبت به نگهداری وجه نقد تصمیم گیری می‌کند (جانی و همکاران، ۲۰۰۴). [۱۰] چگونگی به کارگرفتن وجه داخلی، تصمیمی مهم در تضاد بین سهامداران و مدیران است. بر اساس مباحث فوق، در تحقیق حاضر به نقش حاکمیت شرکتی و رقابت در بازار محصول به عنوان عوامل موثر بر راهبردهای مدیریت وجه نقد در شرکت‌ها و واکنش بازار سرمایه به این راهبردها توجه می‌شود.

^۱ Jani, E., Hoesli, M., Bender, A., w.d.

فرضیات تحقیق

فرضیه اول

بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، ارتباط معنادار وجود دارد.

فرضیه دوم

میزان مالکیت نهادی با تعامل بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، ارتباط معنادار دارد.

فرضیه سوم

میزان تمرکز مالکیت با تعامل بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، ارتباط معنادار دارد.

روش تحقیق

روش تحقیق توصیفی و از نوع همبستگی است. توصیفی به این دلیل که هدف آن توصیف کردن شرایط یا پدیده های مورد بررسی است و برای شناخت بیشتر شرایط موجود می باشد و همبستگی به دلیل اینکه در این تحقیق رابطه بین متغیرها موردنظر است. تحقیق حاضر به بررسی روابط بین متغیرها پرداخته و در پی اثبات وجود این رابطه در شرایط کنونی براساس داده های تاریخی می باشد. بنابراین میتوان آنرا از نوع پس رویدادی طبقه بندی نمود. در این گونه تحقیقات، محقق به بررسی علت و معلول (متغیر وابسته و متغیر مستقل) پس از وقوع می پردازد. در این تحقیقات بین متغیرها یک رابطه آماری وجود دارد که هدف بررسی این رابطه می باشد. همچنین متغیرها قابل دستکاری نیستند. این تحقیق بلحاظ هدف، کاربردی است و در آن رفتار مدیریت منابع نقدی واحدهای انتفاعی مبتنی بر رقابت در بازار محصول و با لحاظ مکانیسم های حاکمیت شرکتی، مورد توجه قرار گرفته است. همچنین، تحقیق حاضر، بلحاظ گردآوری اطلاعات توصیفی است و در آن اطلاعات مالی شرکتهای نمونه آماری، به روش کتابخانه ای جمع آوری می شود.

جامعه آماری

جامعه آماری تحقیق را کلیه شرکتهای فعال در صنعت خودروسازی پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادر تهران تشکیل می دهد. دلیل انتخاب جامعه آماری مذکور این است که سازمان بورس اوراق بهادر تهران اطلاعات نسبتاً جامعی درخصوص وضعیت شرکتها و روند عملکردهای مالی و اقتصادی آنها دارد و می توان گفت تنها منبع اطلاعاتی است که با استفاده از آن می توان به منابع اطلاعاتی مالی شرکتها دسترسی یافته و مدلهای تحقیق را مورد آزمون قرار داد.

روش نمونه گیری

غلب در تحقیقاتی که بر پایه اطلاعات حسابداری و بازار سرمایه است؛ نمونه گیری به روش سیستماتیک انجام شود. در این روش ابتدا شرایطی جهت انتخاب نمونه تعریف می شود و نمودهای فاقد شرایط مذکور از نمونه حذف می گردد. این شرایط با توجه به مدل آزمون فرضیات و متغیرهای تحقیق تعیین می شود. دلیل استفاده از این روش و تعریف چنین شرایطی همگون نمودن نمونه آماری مورد مطالعه با کل جامعه و امکان تعیین نتایج حاصل از آزمونها به جامعه آماری می باشد.

باتوجه به متغیرهای تحقیق می توان ضوابط ذیل را جهت اعمال در نمونه گیری حذفی سیستماتیک تعریف نمود.

۱. پایان سال مالی شرکت منتهی به پایان اسفند باشد.
۲. در طول سالهای ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ در بازار بورس به صورت فعال و مداوم حضور داشته باشد.
۳. شرکت در دوره مورد مطالعه تغییر سال مالی نداشته باشد.
۴. نماد معاملاتی شرکت فعال و بیش از ۴ ماه در سال توقف نماد معاملاتی نداشته باشد.
۵. اطلاعات مالی شرکت در دوره مورد مطالعه در دسترس باشد.
۶. در هیچ یک از سالهای تحقیق، حقوق صاحبان سهام آنها منفی نباشد.

حجم نمونه آماری

حجم نمونه آماری درنتیجه اعمال شرایط و ملاحظات در نمونه گیری حذفی سیستماتیک ۱۷ شرکت از جامعه آماری جهت انجام آزمونها انتخاب شدند. دوره تحقیق ۵ سال متوالی می باشد بنابراین حجم نهایی نمونه ۸۵ سال-شرکت ($t=17$) می باشد.

دوره زمانی تحقیق

محدوده زمانی تحقیق شامل ۵ سال متوالی از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲ می باشد که بررسی فرضیات تحقیق با استفاده از داده های واقعی این سالها انجام می پذیرد. با توجه به اینکه برای محاسبه برخی از متغیرهای تحقیق داده های دوره ۱- t موردنیاز می باشد، اطلاعات سال ۱۳۸۷ نیز گردآوری و در محاسبات لحاظ شده است.

روش های آماری آزمون فرضیه ها

در این تحقیق از رگرسیون چند متغیره با به کارگیری داده های ترکیبی استفاده می گردد. برای تجزیه و تحلیل داده های تحقیق و آزمون فرضیات تحقیق از روش های آماری به دو شکل توصیفی و استنباطی استفاده شده و سپس برای برآورد پارامترها و بررسی آزمون فرضیات تحقیق، فروض کلاسیک رگرسیون مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین از نرم افزارهای SPSS و EViews برای تحلیل توصیفی داده ها و آزمون فرضیات و استخراج مدل رگرسیون استفاده شده است.

مدل آزمون فرضیات

مدل تحقیق حاضر از تحقیق آلمو (Alimo ۲۰۱۴) اقتباس شده است که یک مدل رگرسیونی برای اندازه گیری ارزش مانده نقد می باشد که با اضافه نمودن متغیرهای مستقل، توسعه و تکمیل شده است.

مدل اولیه توسط فالکندر و وانگ (Wang و Falconer ۲۰۰۶) طراحی و ارائه شده است.

^۱ Alimo

$$r_{i,t} R_t^B = \beta_0 + \beta_1 \frac{\Delta Cashi,t}{MVit-1} + \beta_2 \frac{\Delta Cashi,t * HHI}{MVit-1} + \beta_3 \frac{\Delta Cashi,t * OI}{MVit-1} + \beta_4 \frac{\Delta Cashi,t * CO}{MVit-1} + \beta_5 \frac{\Delta Cashi,t * HHI * OI}{MVit-1} + \beta_6 \frac{\Delta Cashi,t * HHI * CO}{MVit-1} + \beta_7 \frac{\Delta Ei,t}{MVit-1} + \beta_8 \frac{\Delta NAi,t}{MVit-1} + \beta_9 \frac{\Delta Li,t}{MVit-1} + \beta_{10} \frac{\Delta Di,t}{MVit-1} + \beta_{11} \frac{Cashi,t-1}{MVit-1} + \beta_{12} \frac{NFi,t}{MVit-1} + \beta_{13} Lit + \beta_{14} \frac{\Delta Cashi,t-1}{MVit-1} * \frac{Cashi,t}{MVit-1} + \beta_{15} Lit \frac{\Delta Cashi,t}{MVit-1} + e_{it}$$

متغیرهای تحقیق

تعریف متغیرها

R_t^B : بازده غیرعادی سهام شرکت(اختلاف بین بازده سالانه سهام شرکت با بازده شاخص کل بازار سرمایه)

Cash: مانده وجهه نقد و موجودی بانکها

HHI: شاخص رقابت در بازار محصول(هرفیندال) می باشد که به صورت زیر محاسبه می شود.

$$HHI = \sum_{i=1}^{Nj} \left(\frac{Sale_{i,j}}{\sum_{i=1}^{Nj} Sales_{i,j}} \right)^2$$

IO: میزان مالکیت نهادی در شرکت

CO: درصد مالکیت بزرگترین سهامدار شرکت به عنوان معیار تمرکز مالکیت

E: سود خالص شرکت قبل از اقلام غیرمترقبه(عنوان متغیر کنترل)

NA: کل دارایی ها منهای مانده وجه نقد(عنوان متغیر کنترل)

NF: خالص تامین مالی که از طریق میزان افزایش در بدھی ها بعلاوه میزان افزایش در حقوق صاحبان سهام محاسبه می شود(عنوان متغیر کنترل)

I: هزینه های مالی(عنوان متغیر کنترل)

D: میزان سود تقسیمی که از ضرب تعداد سهام در سود تقسیمی هر سهم محاسبه می شود(عنوان متغیر کنترل).

L: اهرم مالی شرکت که نسبت کل بدھی ها به کل دارایی ها است(عنوان متغیر کنترل).

در الگوی رگرسیونی فوق، عبارت Δ به معنی تغییرات اقلام موردنظر در دوره $t-1$ به دوره t می باشد. مطابق با فالکندر و وانگ (۲۰۰۶)، کلیه متغیرهای موجود در مدل فوق غیر از اهرم مالی، با تقسیم بر ارزش بازار ابتدای دوره (M_{t-1}) هم مقیاس می شوند(فالکندر و وانگ، ۲۰۰۶). [۸]

تحلیل و توصیف داده ها

در نقطه شروع تجزیه و تحلیل داده هایی که بر اساس مبانی کمی اندازه گیری می شوند؛ به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات، ابتدا لازم است آمار توصیفی داده های تحت بررسی محاسبه شود. تعداد مشاهدات تحقیق حاضر ۸۵ سال-شرکت است. این مشاهدات ناشی از ترکیب داده های ۱۷ شرکت خودروسازی پذیرفته شده در بورس، عنوان نمونه آماری در طول ۵ سال، عنوان دوره آزمون می باشد. آمار توصیفی مربوط به متغیرهای بکار رفته در مدل آزمون فرضیات در جدول زیر ارائه شده است.

نتایج جدول زیر نشان می دهد که میانگین بدست آمده برای متغیر بازده غیرعادی سهام، مثبت است که نشان می دهد، شرکتهای نمونه آماری در طول دوره تحقیق، بازدهی بیشتری را نسبت به بازار سرمایه کسب نموده اند. نزدیک به ۵۷ درصد از سهام شرکتهای نمونه آماری متعلق به سهامداران عمدۀ بوده است و این در حالی است که سطح مالکیت سهامداران نهادی، بیش از ۵۸ درصد می باشد.

مطابق با یافته ها تغییر در مانده نقد، دارای میانگین مثبت می باشد. این یافته حاکی از آن است که مانده نقد شرکتهای نمونه آماری در طول دوره تحقیق، رشد داشته است. این در حالی است که میانگین بدست آمده برای تغییر در سود تقسیمی، منفی می باشد و نشان می دهد که شرکتهای نمونه آماری در طول دوره تحقیق، سود تقسیمی خود را کاهش داده اند. همچنین، تغییر در سود خالص، تغییر در هزینه مالی و تغییر در دارایی های غیرنقدی، مثبت می باشد که حاکی از روند رو به افزایش این متغیرها در شرکتهای نمونه آماری در طول دوره تحقیق، می باشد. میانگین بدست آمده برای متغیر اهرم مالی حاکی از این است که در حدود ۶۷ درصد از دارایی های شرکتهای نمونه آماری در طول دوره تحقیق، از طریق بدھی تامین شده اند.

جدول توزیع اندازه های آماری متغیرهای مدل تحقیق

معادل فارسی متغیر	نماد متغیر	میانگین	مانده	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	تعداد مشاهدات
بازده غیرعادی سهام	AR	0.014389	-0.387300	6.374810	-1.238200	1.266005	2.768372	11.84197	85
تمرکز مالکیت	CO	0.569400	0.510000	0.986700	0.289300	0.158764	0.595416	2.929760	85
مالکیت نهادی	OI	0.582639	0.706500	0.908600	0.000000	0.317440	-0.890206	2.266812	85
توانایی رقابت	HHI	0.001543	9.80E-07	0.101187	5.00E-09	0.011032	8.827037	80.17166	85
تغییر در مانده نقد	ΔCASH	0.037328	0.010860	0.925224	-0.655485	0.199800	1.019965	9.134940	85
مانده نقد دوره قبل	CASH t-1	0.200232	0.134645	1.219786	0.001784	0.242773	2.405936	9.052230	85
تغییر در سود تقسیمی	ΔD	-0.061560	-0.016292	0.706120	-0.881375	0.240400	-0.302912	6.638716	85
تغییر در سود خالص	ΔE	1.151304	-0.018079	210.0654	-105.8632	25.64336	5.604931	56.72159	85
تغییر در هزینه مالی	ΔI	0.885032	0.026400	144.8118	-73.04030	17.67578	5.588952	56.64135	85
تغییر در خالص تامین مالی	ΔNF	0.304371	0.300656	5.118959	-4.474317	1.226758	0.003092	7.651723	85
اهرم مالی	L	0.675358	0.715941	0.938398	0.108763	0.183725	-0.975940	3.921909	85
تغییر در دارایی غیرنقدی	ΔNA	0.266942	0.276947	5.043768	-4.180579	1.201281	0.064092	7.383225	85

یافته های پژوهش - آمار استنباطی
تصمیم گیری در خصوص فرضیه اول

فرضیه اول: بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، ارتباط وجود دارد.
با توجه به ادعای مطرح شده در فرضیه اول و مدل آزمون فرضیات، می توان فرضهای آماری زیر را مطرح نمود.

$$\begin{aligned} H_0: \beta_2 &= 0 \\ H_1: \beta_2 &\neq 0 \end{aligned}$$

جدول نتیجه آزمون چاو فرضیه اول

نتیجه آزمون چاو	سطح معناداری	F آماره	فرضیه صفر
پذیرفتن فرض صفر	0.4386	1.021485	استفاده از مدل ترکیبی

با توجه به یافته های ارائه شده در جدول از آزمون چاو که ضریب اطمینان آن ۰.۴۳۸۶ میباشد بنابراین فرض H_0 پذیرفته میشود یعنی مدل فرضیه اول، ترکیبی است.

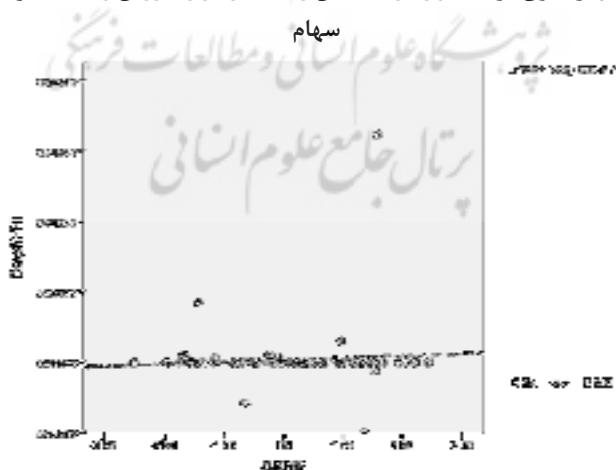
همچنین با توجه به اینکه ضریب اطمینان این فرضیه با سطح معناداری $0.05/0.05$ می باشد که بالاتر از سطح خطای آزمون (0.05) است که نشان می دهد بین متغیرهای مذکور، ارتباط معنادار به لحاظ آماری وجود ندارد. به عبارت دیگر، رقابت در بازار محصول، نقشی در نحوه واکنش بازار سرمایه به تغییرات مانده نقد نداشته است. این یافته با ادعای مطرح شده در فرضیه اول تحقیق مغایر می باشد، در نتیجه، این فرضیه در سطح اطمینان 95 درصد رد می شود که خلاصه نتایج آماری در جدول به شرح ذیل میباشد.

جدول نتیجه آزمون فرضیه اول

$r_{i,t}-RtB = \beta_0 + \beta_1 \frac{\Delta Cashi,t}{MVit-1} + \beta_2 \frac{\Delta Cashi,t}{MVit-1} * HHI + \beta_7 \frac{\Delta Ei,t}{MVit-1} + \beta_8 \frac{\Delta NAi,t}{MVit-1} + \beta_9 \frac{\Delta Ii,t}{MVit-1} + \beta_{10} \frac{\Delta Di,t}{MVit-1} + \beta_{11} \frac{\Delta Cashi,t-1}{MVit-1} + \beta_{12} \frac{\Delta NFi,t}{MVit-1} + \beta_{13} Lit + \beta_{14} \frac{\Delta Cashi,t-1}{MVit-1} * \frac{\Delta Cashi,t}{MVit-1} + \beta_{15} Lit * \frac{\Delta Cashi,t}{MVit-1} + eit$	سطح معناداری	t آماره	خطای استاندارد	ضریب	متغیر
	0.4105	-0.827760	0.400523	-0.331536	C
	0.8383	0.204752	2.434686	0.498506	$\Delta CASH$
	0.6181	0.500650	565.3022	283.0188	$HHI * \Delta CASH$
	0.0213	2.353081	0.187394	0.440954	ΔE
	0.0479	2.011614	0.092867	0.186812	ΔNA

$ri,t-RtB = \beta_0 + \beta_1 \frac{\Delta Cashi,t}{MVit-1} + \beta_2 \frac{\Delta Cashi,t}{MVit-1} * HHI + \beta_7 \frac{\Delta Ei,t}{MVit-1} + \beta_8 \frac{\Delta NAi,t}{MVit-1} + \beta_9 \frac{\Delta Ii,t}{MVit-1} + \beta_{10} \frac{\Delta Di,t}{MVit-1} + \beta_{11} \frac{Cashi,t-1}{MVit-1} + \beta_{12} \frac{\Delta NFi,t}{MVit-1} + \beta_{13} Lit + \beta_{14} \frac{\Delta Cashi,t-1}{MVit-1} * \frac{Cashi,t}{MVit-1} + \beta_{15} Lit * \frac{\Delta Cashi,t}{MVit-1} + eit$				
سطح معناداری	t آماره	خطای استاندارد	ضریب	متغیر
0.0218	-2.342522	0.271847	-0.636809	ΔI
0.0512	1.982276	0.444654	0.881426	ΔD
0.0005	3.633082	0.540241	1.962741	CASH t-1
0.0425	2.012414	0.085862	0.181241	ΔNF
0.9730	0.034022	0.591632	0.020129	L
0.0135	-2.530641	1.149122	-2.908015	$1 * -\Delta CASH t$ CASH t
0.9350	-0.081857	3.373636	-0.276155	$\Delta CASH * L$
3.857406	F آماره		0.298570	ضریب تعیین
0.000610	F سطح معناداری آماره		0.241080	ضریب تعیین تعديل شده
2.406086	آزمون دوربین واتسون			

نمودار تراکنش و رگرسیون فرضیه اول: ارتباط بین رقابت در بازارها ارزش وجه نقد بر بازده غیر عادی

تصمیم‌گیری در خصوص فرضیه دوم

فرضیه دوم: میزان مالکیت نهادی با تعامل بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، ارتباط معنی دار، دارد.

با توجه به ادعای مطرح شده در فرضیه دوم و مدل آزمون فرضیات، می‌توان فرضهای آماری زیر را مطرح نمود.

$$H_0: \beta_5 = 0$$

$$H_1: \beta_5 \neq 0$$

جدول نتیجه آزمون چاو فرضیه دوم

نتیجه آزمون چاو	سطح معناداری	F آماره	فرضیه صفر
پذیرفتن فرض صفر	0.7213	0.735536	استفاده از مدل ترکیبی

با توجه به یافته‌های ارائه شده در جدول ۸-۴، با توجه به نتیجه به دست آمده از آزمون چاو که ضریب اطمینان آن 0.7213 می‌باشد بنابراین فرض H_0 پذیرفته می‌شود یعنی مدل فرضیه دوم، ترکیبی است. همچنین با توجه به اینکه ضریب اطمینان این فرضیه با سطح معناداری ۰/۰۱۶۴ و پایین تر از سطح خطای آزمون (۰/۰۵) است که نشان می‌دهد بین متغیرهای مذکور، ارتباط مستقیم و معنادار به لحاظ آماری وجود دارد. به عبارت دیگر، دخالت سهامداران نهادی باعث شده است که رقابت در بازار محصول، واکنش بازار سرمایه به تغییرات مانده نقد را تحریک نماید. این یافته با ادعای مطرح شده در فرضیه دوم تحقیق مطابق می‌باشد، در نتیجه، این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود که خلاصه نتایج آن طبق جدول به شرح ذیل می‌باشد:

جدول نتیجه آزمون فرضیه دوم

متغیر	ضریب	خطای استاندارد	t آماره	سطح معناداری
C	-0.273164	0.395473	-0.690728	0.4920
$\Delta CASH$	2.427417	2.763236	0.878469	0.3826
$HHI * \Delta CASH$	37194.80	23142.20	1.607228	0.1124
$IO * \Delta CASH$	-2.652745	1.720940	-2.541451	0.0276
$IO * HHI * \Delta CASH$	52845.91	33255.21	2.589102	0.0164

0.0414	2.077066	0.183479	0.381098	ΔE
0.0476	2.015324	0.090366	0.182116	ΔNA
0.0425	-2.065696	0.266175	-0.549837	ΔI
0.0585	1.922359	0.432249	0.830939	ΔD
0.0004	3.700066	0.535751	1.982314	CASH t-1
0.0376	2.014384	0.085366	0.173416	ΔNF
0.8287	-0.217146	0.584900	-0.127009	L
0.0085	-2.705884	1.143404	-3.093918	$\Delta CASH t-1 * CASH t$
0.8605	-0.176390	3.357238	-0.592183	$\Delta CASH * L$
4.065402	F آماره		0.338143	ضریب تعیین
0.000552	F سطح معنا داری آماره		0.307833	ضریب تعیین تعدل شده
2.271034	آزمون دوربین واتسون			

نمودار تراکنش و رگرسیون فرضیه دوم: میزان مالکیت نهادی با تعامل بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد ارتباط معنا دار دارد.

تصمیم گیری در خصوص فرضیه سوم

فرضیه سوم: میزان تمرکز مالکیت با تعامل بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، ارتباط معنی دار، دارد.

با توجه به ادعای مطرح شده در فرضیه سوم و مدل آزمون فرضیات، می‌توان فرضهای آماری زیر را مطرح نمود.

$$\beta_6 = 0 \cdot H$$

$$H1: \beta_6 \neq 0$$

جدول نتیجه آزمون چاو فرضیه سوم

نتیجه آزمون چاو	سطح معناداری	F	فرضیه صفر
پذیرفتن فرض صفر	0.8408	0.604388	استفاده از مدل ترکیبی

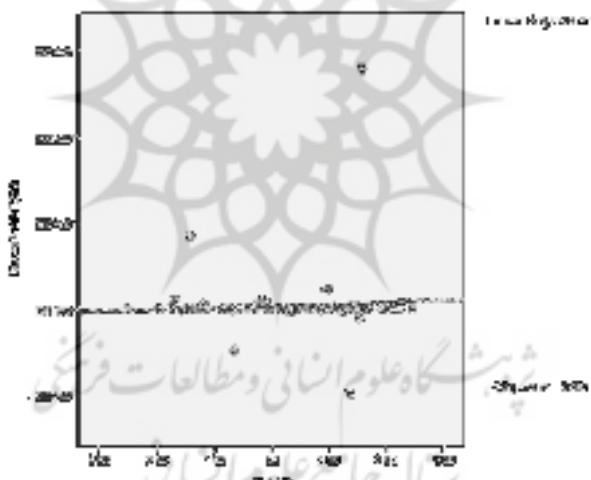
با توجه به یافته های ارائه شده در جدول بالا از آزمون چاو که ضریب اطمینان آن 0.8408 می باشد بنابراین فرض H0 پذیرفته می شود یعنی مدل فرضیه سوم ، ترکیبی است. همچنین با توجه به اینکه ضریب اطمینان این فرضیه باسطح معناداری ۰/۰۰۱۶ و پایین تر از سطح خطای آزمون (۰/۰۵) است که نشان می دهد بین متغیرهای مذکور، ارتباط مستقیم و معنادار به لحاظ آماری وجود دارد. به عبارت دیگر، دخالت سهامداران عمده باعث شده است که رقابت در بازار محصول، واکنش بازار سرمایه به تغییرات مانده نقد را تحریک نماید. این یافته با ادعای مطرح شده در فرضیه سوم تحقیق مطابق می باشد، در نتیجه، این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می شود که نتایج آماری آن در جدول ارایه می گردد.

جدول نتیجه آزمون فرضیه سوم

متغیر	ضریب	خطای استاندارد	t آماره	سطح معناداری
C	-0.273595	0.394505	-0.693515	0.4902
$\Delta CASH$	-1.805885	2.662754	-0.678202	0.4998
$HHI * \Delta CASH$	25155.86	13466.68	1.868008	0.0658
$CO * \Delta CASH$	5.458789	3.438480	1.587559	0.1168
$HHI * CO * \Delta CASH$	30865.37	2.380130	2.928303	0.0016
ΔE	0.434241	0.182444	0.0200	0.0200
ΔNA	0.198846	0.090371	2.200340	0.0310
ΔI	-0.625290	0.264739	-2.361910	0.0209
ΔD	0.798675	0.435927	1.832127	0.0711

0.0005	3.669732	0.531115	1.949051	CASH t-1
0.0365	2.198340	0.087571	0.184546	ΔNF
0.8576	-0.180116	0.586370	-0.105614	L
0.0121	-2.574216	1.130514	-2.910187	$\Delta CASH t-1 * CASH t$
0.6888	-0.402084	3.497072	-1.406117	$\Delta CASH * L$
4.283255	آماره F		0.339444	ضریب تعیین
0.000471	سطح معنا داری آماره F		0.229351	ضریب تعیین تعديل شده
2.330301	آزمون دوربین واتسون			

نمودار تراکنش و رگرسیون فرضیه سوم: میزان تمکن مالکیت با تعامل بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد ارتباط معنا دار دارد.

نتیجه گیری

یافته های حاصل از آزمون فرضیه اول تحقیق نشان داد که بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، ارتباط معنادار به لحاظ آماری وجود ندارد. این یافته با نتایج آلیمو (۲۰۱۴) و (۲۰۱۲) مغایر می باشد، زیرا که این محقق، به نتایج معناداری در این باره دست یافت. همچنین با نتایج فخاری و همکاران (۱۳۹۴) نیز مبنی بر تاثیر مشبت افزایش شدت رقابت در بازار محصول بر ارزش اضافی خلق شده ناشی از نگهداشت وجه نقد مغایر می باشد. دلیل این ناسازگاری را می توان در تفاوت در معیار رقابت در بازار محصول

استفاده شده و همچنین، تفاوت در دیدگاه فعالان بازار سرمایه ایران در خصوص عامل رقابت و اهمیت آن در راهبردهای مالی شرکتها دانست.

یافته های حاصل از آزمون فرضیه دوم تحقیق نشان داد که میزان مالکیت نهادی بر ارتباط بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، تاثیر مثبت داشته است. این یافته با نتایج آیمو(۲۰۱۰) سازگار می باشد، زیراکه این محقق نیز به نتایج معناداری در خصوص نقش سهامداران نهادی در ارزش مانده نقد دست یافت. همچنین، یافته های مذکور در راستای تحقیق آیمو(۲۰۱۴) می باشد و این محقق نیز، نقش حاکمیت شرکتی در ارتباط رقابت با ارزش مانده نقد را اثبات نموده است.

یافته های حاصل از آزمون فرضیه سوم تحقیق نشان داد که میزان تمرکز مالکیت بر ارتباط بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، تاثیر مثبت داشته است. این یافته با نتایج آیمو(۲۰۱۰) و آیمو(۲۰۱۴) سازگار می باشد.

پیشنهادهای تحقیق

پیشنهادهای مبتنی بر نتایج تحقیق

براساس یافته های فرضیه اول مبنی بر اینکه بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، ارتباط معنادار وجود ندارد؛ به فعالان بازار سرمایه پیشنهاد می شود که در تصمیمات سرمایه گذاری خود، توانایی رقابتی شرکتها را موردنظر قرار داده و به آن به عنوان یک عامل بالقوه در عملکرد شرکتها توجه نمایند.

براساس یافته های فرضیه دوم مبنی بر اینکه میزان مالکیت نهادی با تعامل بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، ارتباط معنی دار داشته است؛ به سرمایه گذاران و سهامداران اقلیت توصیه می شود در تصمیمات سرمایه گذاری، ساختار مالکیتی و حاکمیتی شرکت را بعنوان یکی از متغیرهای مدل تصمیم گیری لحاظ کرده و شرایط حاکمیت شرکتی از نظرشان پنهان نماند. زیراکه بسیاری از منافع آنان می توانند تحت تاثیر تصمیمات و ابزارهای حاکمیتی باشند.

براساس یافته های فرضیه سوم مبنی بر اینکه میزان تمرکز مالکیت با تعامل بین رقابت در بازار محصول با ارزش مانده نقد، ارتباط معنی دار داشته است؛ به مدیران شرکتهای سهامی توصیه می شود که سعی نمایند راهبردهای مالی و سرمایه گذاری خود را به صورت شفاف برای سهامداران روشن نمایند و سعی کنند که از نحوه مدیریت مطلوب وجوه نقد شرکت، آنها را مطلع کنند تا سهامداران به دنبال اهمیت دادن به ابزارهای نظارتی و کنترلی نباشند.

پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی

در حوزه پژوهشی به محققان آتی پیشنهاد می شود که در موضوعات زیر به تحقیق پردازنند.

- بررسی ریسک پذیری مدیران شرکتهای سهامی در استفاده از فرصت های سرمایه گذاری در صنایع رقابتی

- بررسی تاثیر قدرت رقابت در بازار محصول بر معیارهای عملکردی مدیران از جمله، سطح کارآیی بکارگیری منابع در دسترس شرکتها

• بررسی ارتباط بین قدرت رقابت در بازار محصول با تغییرپذیری خالص جریانات نقدی محدودیتهای تحقیق

- ۱) یکی از عده ترین محدودیت‌های تحقیقاتی که بر پایه آمار استنباطی انجام می‌شوند؛ تعمیم نتایج حاصل از آنها به کل جامعه آماری در شرایط زمانی و مکانی مختلف است. بنابراین در تعمیم نتایج این تحقیق و بکارگیری عملی این نتایج نیز باید جانب احتیاط را مدنظر قرار داد.
- ۲) همچنین، استفاده از گزارشات مالی شرکتها که مبتنی بر بهای تمام شده تاریخی می‌باشد، در شرایط تورمی فعلی، ممکن است به طور بالقوه بر نتایج تحقیق تأثیرگذار باشد.

فهرست منابع

۱. رسائیان. امیر، رحیمی. فروغ و حنجری. سارا، (۱۳۸۹). "تأثیر مکانیزم‌های نظارتی درون سازمانی حاکمیت شرکتی بر سطح نگهداری وجه نقد در بورس اوراق بهادار تهران". *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*. سال دوم، شماره چهارم، شماره پیاپی ۶
۲. فروغی داریوش، سعیدی علی، رسائیان امیر، زارع سحر، (۱۳۹۰). "تأثیر کیفیت سود بر میزان نگهداری وجه نقد در بورس اوراق بهادار تهران"، *دو فصلنامه برنامه و بودجه*، دوره ۱۶، شماره ۲.
۳. فخاری، حسین و تقیوی سید روح الله، (۱۳۹۴). "بررسی اثر شدت رقابت در بازار محصول بر ارزشگذاری بازار از نگهداری وجه نقد شرکتها"، *دانش حسابداری مالی*، دوره ۲، ش. ۴.
۴. نمازی، محمد و شهلا ابراهیمی، (۱۳۹۱). "بررسی ارتباط بین ساختار رقابتی بازار محصول و بازده سهام"، *پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال دوم، شماره ۳. ص ۹-۲۷.
5. Alimov, A. (2010). "Product Market Competition, Corporate Governance and Corporate Cash Policy. City University of Hong Kong". Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=1769351>
6. Alimov, A. (2014). "Product market competition and the value of corporate cash: Evidence from trade liberalization".
7. Al-Najjar, B. (2012). "The financial determinants of corporate cash holdings: Evidence from some emerging markets". *International Business Review*, doi:10.1016/j.ibusrev.2012.02.004
8. Faulkender, M., Wang, R., (2006). "Corporate financial policy and the value of cash". *Journal of Finance*, 66, 1957–1990.
9. Giroud, X and Mueller, H (2011). "Corporate Governance, Product Market Competition, and Equity Prices". *The Journal of Finance*. Vol. Lxvi, No. 2
10. Jani, E.. Hoesli, M.. Bender, A.. w.d.. (2004). "Corporate Cash Holdings and Agency Conflicts", available at www.ssrn.com, id=563863.
11. Jain B.A et al (2013). "Governance, product market competition and cash management in IPO firms". *Journal of Banking & Finance*, 37 2052–2068

-
12. Opler Tim, Pinkowitz Lee, Stulz ReneH, Williamson Rohan, (1999). “The Determinants and Implications of Corporate Cash Holdings”, **Journal of Financial Economics**, 52, 3-46
13. Ozkan Aydin, Ozkan Neslihan, (2004). “Corporate Cash Holdings: An Empirical Investigation of UK Companies”, **Journal of Banking & Finance**, 28, 2103–2134
14. Sun.Q. et al (2012). “Earnings quality and corporate cash holdings Accounting and Finance”, 52, 543–571

سایت رسمی www.iaaaas.com

تلفکس ۴۴۸۴۴۷۰۵ – ۴۴۸۴۴۹۷۵

پست الکترونیک iranianiaa@yahoo.com

سایت انجمن حسابداری ایران www.iranianaa.com

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Product Market Competition and the Value of Corporate Cash Evidence from Trade Liberalization

Mohammad Esmaeil Fadaee Nezhad¹ (PhD) ©
Associate Professor of accountancy, Shahid Beheshti University, Iran

Faezeh Sakhaei²
M.A in accountancy, Parandak Institue of Higher Education, Iran

(Received: 15 November 2017; Accepted: 10 February 2018)

The present study aimed to investigate the relationship between product market competition with the cash balance is emphasized the role of corporate governance. In this study, in accordance with the purpose, 3 is hypothesized that in the present case was statistical analysis and research. A sample of 17 companies active in the automotive industry are listed on Tehran Stock Exchange data for a period of 5 years were analyzed. Hypotheses through multiple regression models were evaluated in accordance with the findings, product market competition, the role of capital markets in response to changes in the cash balance had. However, the involvement of major stakeholders has led the competition in the product market, the capital market reaction to changes in the cash balance, stimulate. This applies in particular institutional shareholders and potentially reflect the regulatory role of such shareholders.

Keywords: Cash Balances, The Cash Balance, Concentration of Ownership, Institutional Ownership, Product Market Competition.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرستال جامع علوم انسانی

¹ m-fadaei@sbu.ac.ir © (Corresponding Author)
² f.sakhaei20@gmail.com